

Art i paisatge al Baix Ter

Reflexions des de l'esfera sensible

Malgrat els temps que corren de desprestigi de les humanitats, des dels diferents llenguatges artístics alguns autors i autores han seguit treballant, amb rigor, profunditat i esperit crític, per obrir escletxes en la malla cada vegada més estreta en la qual ens ha engabiat el pensament únic. El llenguatge i els missatges artístics dels artistes del Baix Ter que treballen sobre el paisatge concorden amb algunes de les línies discursives de l'art contemporani, que ens condueixen a una línia epistemològica que ens retorna a concebre'ns més enllà del materialisme, de la raó i de l'individualisme, com una part més de la natura, de manera que si agredim l'entorn ens estem agredint també a nosaltres mateixos.

MARIONA IRIBARREN > TEXT

Des de l'esfera desatesa a la qual es va projectar tot allò que calia oprimir per tal que la lògica del domini obrés amb impunitat, ens parlen de la relació individu-territori com d'un vincle bidireccional, indestruïble, i ens fan prendre consciència d'alguns aspectes del nostre present que havien quedat a l'ombra i que potser necessitem per recompondre el mapa i tornar-nos a orientar. Tot aquest patrimoni no és propietat només dels seus creadors, sinó també dels receptors, que amb la nostra mirada i amb la nostra vivència completem l'obra artística.

L'art que s'està fent avui al Baix Ter vol fer-nos recobrar la humilitat, deslliurar-nos de vanitats i fer-nos memòria del nostre vincle amb l'entorn. Fins

fa cinquanta anys la majoria de la població d'aquesta zona, com a totes les zones rurals de Catalunya, vivia immersa en el treball i els cicles del camp. Les fotografies de Dani Salvà són el testimoni d'unes pràctiques de la vida a pagès que es mantien en equilibri amb la natura, i que estan desapareixent. La ramaderia, la sembra de l'arròs, la

L'art que s'està fent avui al Baix Ter vol fer-nos recobrar la humilitat, deslliurar-nos de vanitats i fer-nos memòria del nostre vincle amb l'entorn

>> Jofre Sebastià. *Vingueren del mar*. 2007. 45x45 cm.

verema, la recollida de les olives, la matança del porc... Fotografia amb la voluntat de donar testimoni, d'aixecar acta, com a manera de preservar en imatges tot un patrimoni, que després de romandre viu durant segles és a punt d'extingir-se.

>> A dalt, Cristina Fontsaré. A los ocho años. 2010. Fotografia en color. 45 x 140 cm.
A baix, Jordi Gamero. Sense títol. 2009. Fotografia en format digital.

A la cultura occidental hi va haver un moment en què ens vam concebre separats de la natura. Ens vam creure éssers superiors i vam establir una relació de domini amb tot allò que vam considerar natura: l'entorn, les emocions, el propi cos, també les dones... Considerant-nos individus independents, podíem fer mal a l'*altre* sense pensar que també ens estàvem fent mal a nosaltres mateixos. Des d'aquesta cosmovisió vam escindir-nos de nosaltres mateixos, vam considerar menors totes aquelles feines manuals o físiques i vam privilegiar progressivament el prestigi de les feines intel·lectuals.

Aquesta escala de valors, sumada a la mecanització del sector primari, va generar en èpoques modernes l'èxode generalitzat del camp. El reportatge del fotògraf Jordi Gamero ens apropa al lligam indestruïble entre la pagesia i el paisatge. En el seu homenatge a la noblesa d'aquest ofici ens recorda no només la necessitat de reconeixement del seu paper fonamental en la nostra alimentació i salut, sinó l'impacte estètic de la seva pràctica, modeladora del

paisatge, que en un territori tan humanitzat com el Baix Ter és primordial.

En cinquanta anys, aquest paratge, com tots els territoris rurals, ha hagut de reinventar-se i ha desplaçat el seu eix cap al sector del turisme, participant del mite de l'Empordà, com a territori idíl·lic, paradís del Mediterrani, per atraure els urbanites en el seu reclam de repòs, oci i natura. La cultura urbana hi ha irromput amb força. A les fotografies de la Cristina Fontsaré hi apareixen tots aquests elements construïts com a monuments de la societat postcapitalista en la seva cursa per anar conquerint la natura. Ens mostren la cara fosca d'aquest gir brusc

d'un paisatge globalitzat, sovint americanitzat, que s'ha farcit de carreteres, polígons, urbanitzacions, gasolineres, rotondes... i ha originat tota una nova relació amb els individus, que el viuen sovint d'una manera freda, expectant, desorientada, isolada.

Ara bé, quines són les conseqüències d'aquest canvi radical d'estil de vida que s'ha generalitzat en cosa de dues generacions? Des de la industrialització fins als nostres dies hem anat engraint el mite del creixement il·limitat, que, sumat a la generalització de l'ús del petroli, ha creat tot un sistema de vida basat en l'obsolescència programada, que ha desfermat el consum de recursos i la generació de residus. Avui la crisi econòmica ja no es pot separar de la crisi ecològica i de les greus problemàtiques relacionades amb el canvi climàtic, pèrdua de diversitat i contaminació d'aigües, terres i aires.

Els treballs d'en Jofre Sebastian giren entorn d'aquesta petjada ecològica de la nostra època, però també de la petjada que aquest nou territori deixa en nosaltres. Va estar recollint restes

Arribats a aquesta cruïlla que és la crisi econòmica, ecològica i de valors que estem vivint, potser caldria aprofitar l'oportunitat per girar la mirada cap al nostre interior

>> **Dani Salvà. Sense títol. 2012.**
Fotografia en format digital.

>> **Chantale Heimo. Variació de 1 Suite 5.**
2011. Gres sobre suport de pi. 120 x 28 x 2 cm.

dipositades a la gola del Ter durant diversos dies de llevanteda. Després, els va classificar i disposar d'una manera curiosament estètica en diverses caixes-quadre-receptacle. A les caixes, presentades a la paret, s'hi podien observar des de fragments d'embarcacions, llaunes, tamps femenins, encenedors, flascons, petits plàstics de tota mena, ferros, fragments de vidre... a dibuixos que feien referència a altres elements que ens arribaren per mar: la moneda, l'alfabet, la immigració, la filosofia... El constant moviment de les ones ens n'ha deixat de verdes i de madures, i ara, a través de la ingent arribada de deixalles, ens retorna, com aquell qui es nega a acceptar un mal present, part de tot allò que nosaltres hi aboquem a través dels rius i les platges. Tots aquests residus ens ofereixen una imatge prou explícita, un mirall punyent dels valors i costums d'una societat que es veuen reflectits en els seus objectes i en la relació que establim amb la natura, no només amb el nostre saqueig de recursos sinó amb el seu ús com a gran abocador.

Arribats a aquesta cruïlla que és la crisi econòmica, ecològica i de valors que estem vivint, potser caldria aprofitar l'oportunitat per girar la mirada cap al nostre interior, per mirar aquest panorama que estem deixant i preguntar-nos si aquestes imatges no són el símptoma d'un sistema malalt que cal guarir. Potser tot aquest procés social que vivim arrasará tot un sistema de vida amb el qual hem crescut, com si es tractés d'un incendi. L'artista Assumpció Mateu, amb els seus immensos quadres sobre el bosc cremat, ens revela el poder regenerador del foc, com a element que forma part dels ci-

**Potser tot aquest
procés social que vivim
arrasarà tot un sistema
de vida amb el qual
hem crescut, com si es
tractés d'un incendi**

cles de canvi tant en la vida com en la natura. Potser la natura ens està demanant a crits que cal acabar amb certes idees i paràmetres de conducta totalment insostenibles ambientalment, però també a escala personal, per començar a rebrotar d'una altra manera.

I aquí és on parlaré de l'última artista que prenc com a mostra d'aquesta vitalitat artística del territori, la Chantale Heimo, una escultora que treballa justament intentant assajar aquesta comunió amb la manera de treballar de la natura, amb les seves formes, els seus materials. Una via que comporta un altre ritme, un altre control sobre un mateix, però que proporciona un equilibri que condueix a una simplicitat voluntària, que busca l'essència de les coses, el despullament d'allò superflu. Una aposta per una via personal que sempre és a l'abast, però també una via social —la del decreixement material pel creixement humà i humanístic—, que cada dia és més necessària.

Mariona Iribarren és
historiadora de l'art.